

Svenskarnas inställning till internationellt
samarbete inom civil beredskap

.....
Rikard Bengtsson, Douglas Brommesson & Zigne Edström

SOM-undersökningen om coronaviruset 2020

Innehåll

Introduktion.....	1
Svenskarnas inställning till internationellt samarbete inom civil beredskap.....	2
Högt stöd för fördjupat nordiskt samarbete kring civil beredskap	2
Yngre och äldre mest positiva till fördjupat EU-samarbete.....	4
Mer positiv inställning till internationellt samarbete bland personer till vänster	5
Referenser.....	7
SOM-undersökningen om coronaviruset 2020	8
Svarsfrekvens och representativitet	8
Procentskattningar och felmarginaler	9

Introduktion

I mars 2020 stod det klart att världen drabbats av en ny pandemi orsakad av det som i folkmun beskrivs som coronaviruset. Sjukdomen som orsakas av viruset – covid-19 – har spridit stor oro och osäkerhet i samhället. Pandemin har fått omfattande konsekvenser för såväl människors hälsa som för världsekonomin och många menar att den också kan komma att få stora konsekvenser för demokrati, utveckling, välstånd och frihet.

För att dokumentera det unika skeende som Sverige befinner sig i, har SOM-institutet genomfört en stor tvärsnittsstudie med ett tematiskt innehåll som belyser coronapandemin utifrån olika aspekter. Syftet har varit att fånga befolkningens reaktioner, åsikter och beteenden mitt under krisens akuta skede och begynnelse. I fokus står människors uppfattningar om viruspandemin och de vidtagna åtgärderna, förtroende för myndigheter, politiker och centrala aktörer, deras informationsinhämtning och deras syn på framtiden inom olika områden inklusive ekonomi, konsumtion och hälsa. Undersökningen genomfördes under april-juni 2020.

Den här rapporten är en del av SOM-institutets tematiska rapportserie med fokus på coronapandemin. I rapporten bidrar Rikard Bengtsson och Douglas Brommesson (båda docenter i statsvetenskap) samt Zigne Edström (projektassistent), samtliga vid Lunds universitet, med analyser av medborgarnas inställning till fördjupat internationellt samarbete inom området civil beredskap.

Samtliga rapporter i denna serie finns publicerade på www.gu.se/som/corona

Svenskarnas inställning till internationellt samarbete inom civil beredskap

Rikard Bengtsson, Douglas Brommesson & Zigne Edström

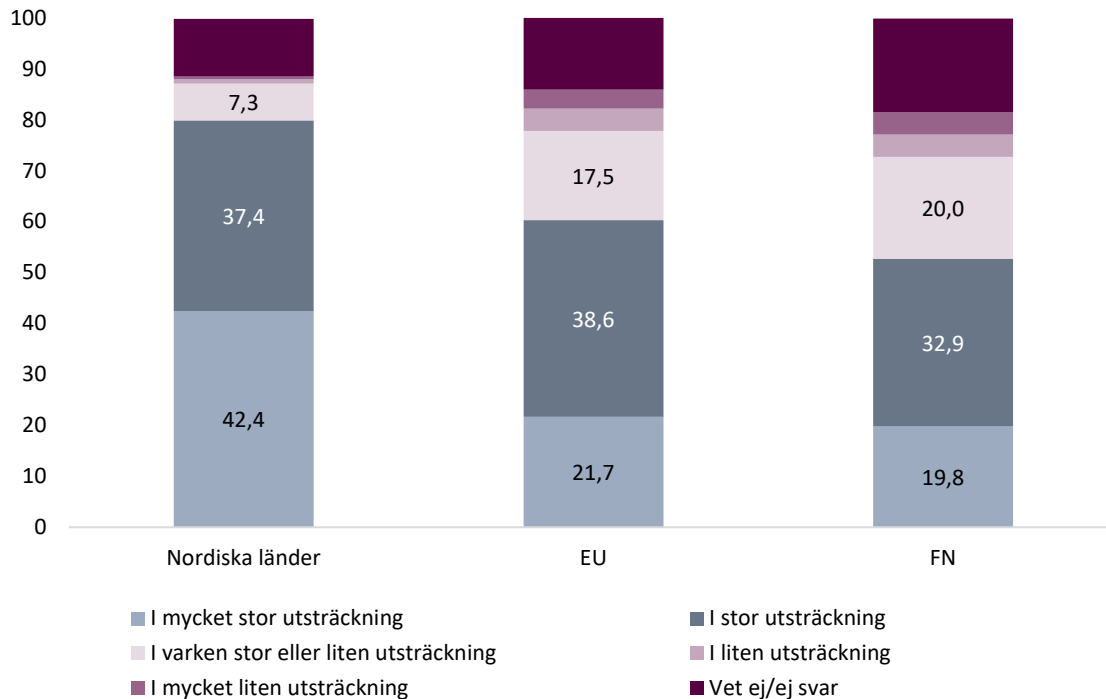
Coronapandemin kan beskrivas som en global kris som i allt väsentligt har hanterats nationellt. Det globala samarbetet inom framför allt Världshälsoorganisationen WHO har ifrågasatts och kritiserats, inte minst av USA, som nu förbereder för att lämna organisationen. EU-samarbetet har innefattat samordning av vissa krisinsatser och gemensamma ekonomiska stödåtgärder, men strategier för hälso- och sjukvård har hanterats på nationell nivå liksom resande- och gränsfrågor. Bland de nordiska länderna syns inte bara olika val av strategier för att hantera smittspridningen utan också konkurrerande ansatser vad gäller gränspolitik. Situationen har inneburit tydliga utmaningar mot den fria rörligheten i Norden men också mot nordisk sammanhållning i stort.

Mot den här bakgrunden analyserar vi i denna rapport opinionsläget kring frågan om Sverige bör söka fördjupat internationellt samarbete inom området civil beredskap, i den nordiska kretsen, på EU-nivå eller i FN-sammanhang.

Högt stöd för fördjupat nordiskt samarbete kring civil beredskap

Inledningsvis kan konstateras att stödet för att söka fördjupat internationellt samarbete kring civil beredskap generellt sett är högt, trots vårens och sommarens konflikter inom såväl det nordiska som europeiska samarbetet (figur 1). Stödet för att söka fördjupat samarbete inom Norden är högre än för EU respektive inom FN: 79,8 procent vill i stor eller mycket stor utsträckning se fördjupat samarbete inom Norden; motsvarande för EU är 60,3 procent och för FN 52,7 procent. Omvänt är det ytterst få som i liten eller mycket liten utsträckning vill se fördjupat nordiskt samarbete (1,4 procent), medan betydligt fler är tveksamma inför fördjupat EU- respektive FN-samarbete (8,1 respektive 8,8 procent). Den svenska befolkningens generellt positiva inställning till internationellt samarbete är väletablerad sedan tidigare och bekräftas i en ny undersökning från Pew Research (Bell m.fl., 2020). Våra resultat kring positiv inställning till fördjupat nordiskt samarbete är också i linje med tidigare undersökningar (Andreasson & Stende, 2017).

Figur 1 Fördjupat internationellt samarbete om civil beredskap (procent)

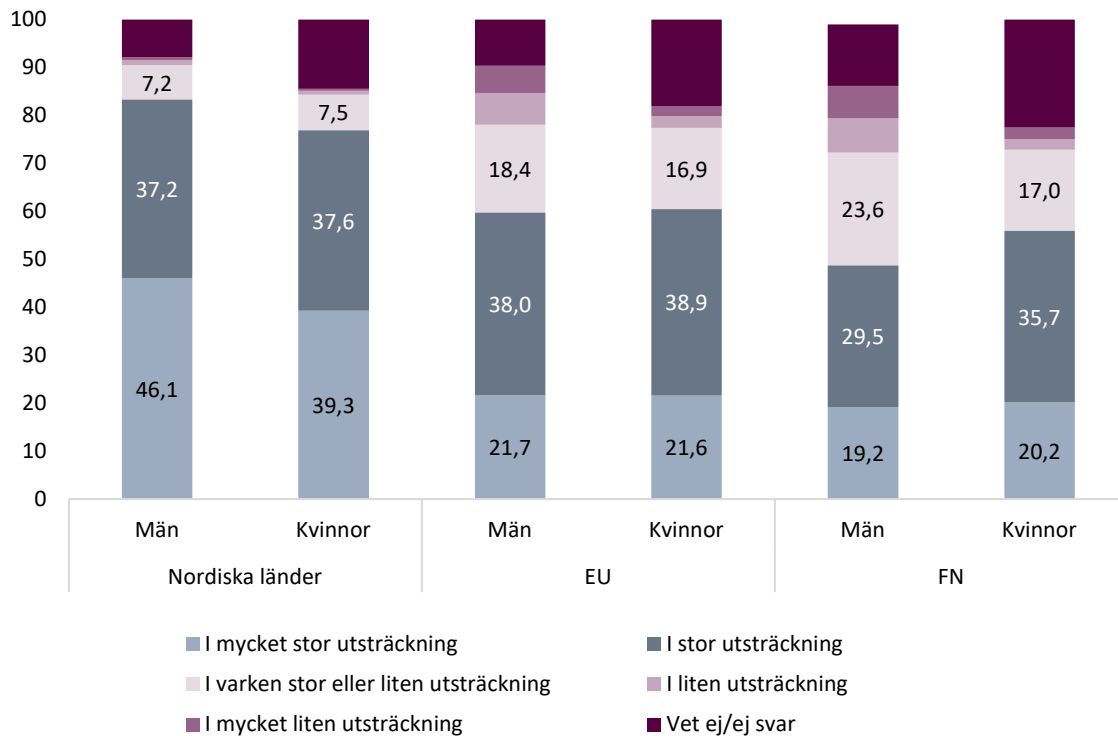
Kommentar: Frågan lyder 'I vilken utsträckning bör Sverige söka fördjupat samarbete om civil beredskap med följande aktörer/organisationer?'. Svarsalternativen framgår av figuren. I kategorin "Vet ej/ej svar" ingår även de som inte tagit ställning i frågan. Antal svarspersoner är 2 548.

Källa: SOM-undersökningen om coronaviruset 2020.

Bakom denna generella bild döljer sig intressanta skillnader avseende bland annat kön och ålder (figur 2). Sett till andelen som vill se fördjupat samarbete i stor eller mycket stor utsträckning är män något mer positiva än kvinnor vad gäller nordiskt samarbete (83,3 procent gentemot 76,9 procent), medan kvinnor är något mer positiva vad gäller fördjupat FN-samarbete (55,9 procent gentemot 48,7 procent). När det gäller EU syns inga stora könsskillnader i opinionen för att i stor eller mycket stor utsträckning söka fördjupat samarbete; däremot är det en markant större andel män som uttryckligen tar ställning för att söka EU-samarbete i endast liten eller mycket liten utsträckning (12,3 procent för män och 4,5 procent för kvinnor). Könsskillnaderna kring EU är särskilt intressanta i ljuset av att vår undersökning också visar att till skillnad från många andra samhällsaktörers agerande så har EU:s agerande under våren påverkat förtroendet för svensk civil beredskap i negativ riktning. Hela denna försvagning går att hänföra till manliga svarande (balansmått¹ -17,4 procent; för kvinnor är motsvarande siffra +0,4) (se vidare Bengtsson m.fl., 2020). Könsskillnaderna vad gäller EU och FN är statistiskt signifikanta, se vidare tabell 1 nedan.

¹ Med balansmått avses i denna studie skillnaden mellan andelen som svarat "i stor/mycket stor utsträckning" och andelen som svarat "i liten/mycket liten utsträckning".

Figur 2 Fördjupat internationellt samarbete om civil beredskap efter kön (procent)

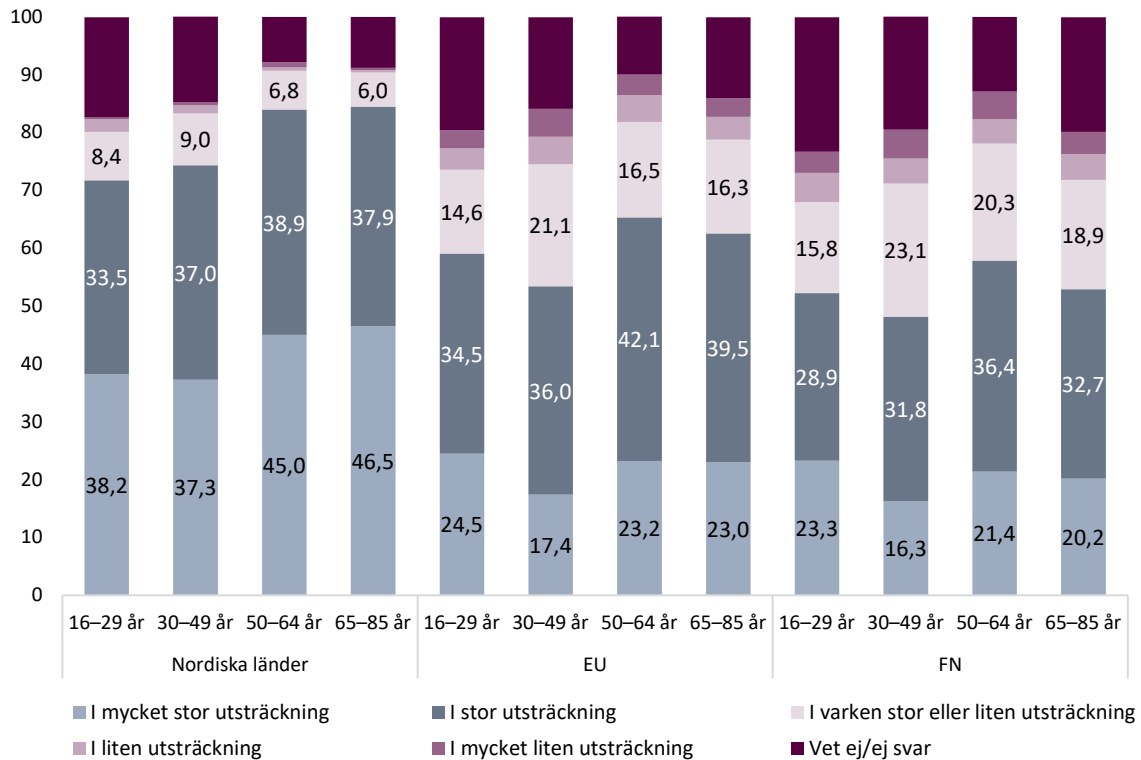
Kommentar: För frågans lydelse, se figur 1. Antal svarande är 1 374 (kvinnor) respektive 1 167 (män).

Källa: SOM-undersökningen om coronaviruset 2020.

Yngre och äldre mest positiva till fördjupat EU-samarbete

Undersökningen om fördjupat samarbete visar också på intressanta skillnader vad gäller ålder (figur 3). Generellt sett är äldre mer positiva till fördjupat samarbete om civil beredskap än yngre. Det finns dock tydliga åldersvariationer för olika samarbetspartners. Vad gäller Norden är de yngre relativt sett minst intresserade av fördjupat samarbete (balansmått +69,2); intresset ökar med ålder (högst balansmått har åldersgruppen 65–85 år: +83,6). Avseende fördjupat EU-samarbete är bilden annorlunda. Här är istället åldersgruppen 30–49 år minst intresserade (balansmått +43,9) medan yngre och äldre är mer positiva. Samma bild gäller fördjupat FN-samarbete, låt vara på en generellt lägre nivå. Som jämförelse visar även Pews undersökning att unga (18–29 år) är mer positiva till internationellt samarbete än andra åldersgrupper (Bell m.fl., 2020). I EU-sammanhanget kan nämnas att för den yngsta åldersgruppen 16–29 år är balansmättet +52,2, vilket kan relateras till att denna åldersgrupp är den mest positiva vad gäller EU:s förmåga att hantera krisen och den enda åldersgrupp som anser att EU:s hantering av krisen har haft positiv inverkan på svensk civil beredskap (balansmått +5,0) (se Bengtsson m.fl., 2020). Resultaten pekar i samma riktning som undersökningar av opinionen kring EU-medlemskapet (Weissenbilder, 2020).

Figur 3 Fördjupat internationellt samarbete om civil beredskap efter ålder (procent)

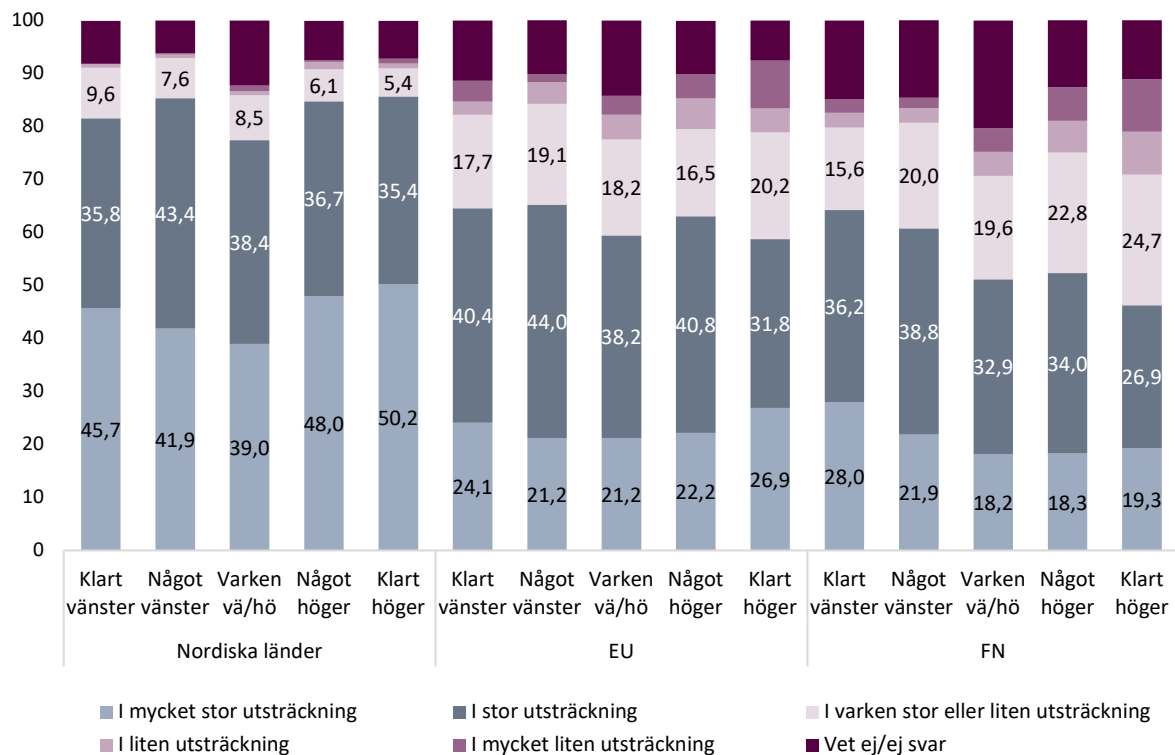
Kommentar: För frågans lydelse, se figur 1. Minsta antal svarande på gruppnivå är 322 (16–29-åringar).

Källa: SOM-undersökningen om coronaviruset 2020.

Mer positiv inställning till internationellt samarbete bland personer till vänster

Utöver kön och ålder kan också noteras vissa variationer i förhållande till ideologisk hemvist (figur 4). Svarande som placerar sig till höger på den politiska skalan är mer positiva till fördjupat nordiskt samarbete än svarande på vänstersidan av spektrumet (balansmått för svarande klart till höger +83,8, klart till vänster +80,8). För fördjupat EU- och FN-samarbete gäller dock det omvända; i båda fallen är svarande till vänster mer positiva än svarande till höger på den politiska skalan. Vad gäller fördjupat EU-samarbete är balansmättet för svarande klart till vänster +58,1, klart till höger +45,2; för FN är motsvarande siffror +58,9 respektive +28,2. Dessa ideologiskt baserade skillnader bekräftas av andra studier (se exempelvis Bell m.fl., 2020; Weissenbilder, 2020).

Figur 4 Fördjupat internationellt samarbete om civil beredskap efter höger-vänsterposition (procent)

Kommentar: För frågans lydelse, se figur 1. Minsta antal svarande på gruppnivå är 222 (klart till höger).

Källa: SOM-undersökningen om coronaviruset 2020.

I tabell 1 nedan presenterar vi en regressionsanalys rörande olika oberoende variablers påverkan på uppfattningen om i vilken utsträckning de svarande anser att Sverige bör söka fördjupat internationellt samarbete. Som tabellen visar är det framför allt variabeln kön och i viss utsträckning ålder och ideologisk position som ger statistiskt signifikant effekt på uppfattningen om internationellt samarbete.

Tabell 1 Fördjupat internationellt samarbete om civil beredskap

	Kön	Ålder	Utbildning	Inkomst	Stad/Land	Vänster/Höger
Nordiska länder	+0,031	+0,048**	+0,004	-0,017	+0,003	+0,025
EU	-0,227***	+0,062**	-0,012	+0,048	+0,067**	-0,043*
FN	-0,323***	+0,027	-0,042	+0,036	+0,028	-0,133***

Kommentar: Fråga lyder 'I vilken utsträckning bör Sverige söka fördjupat samarbete om civil beredskap med följande aktörer/organisationer?' med svarsalternativen 'I mycket liten utsträckning', 'I liten utsträckning', 'I varken stor eller liten utsträckning', 'I stor utsträckning', 'I mycket stor utsträckning' och 'Vet ej'. Tabellen redogör för B-koefficienten. *= $P < 0.05$, **= $P < 0.01$, ***= $P < 0.001$. Kön: Kvinna=0, Man=1. Stad/Land: Ren landsbygd=0, Stockholm/Göteborg/Malmö=3. Vänster/Höger: Klart till vänster=0, Klart till höger=4.

Källa: SOM-undersökningen om coronaviruset 2020.

Referenser

- Andreasson, U. & Stende, T. (2017). *Ett värdefullt samarbete: Den nordiska befolkningens syn på Norden*. Köpenhamn: Nordiska Ministerrådet.
- Bell, J., Poushter, J., Fagan, M., Kent, N. & Moncus, J. J. (2020). *International Cooperation Welcomed Across 14 Advanced Economies*. Washington, D.C.: Pew Research Center.
- Bengtsson, R. Brommesson, D. & Edström, Z. (2020). *Civil beredskap i coronatider: Förtroendet störst för staten och för regionerna*. Rapport från SOM-undersökningen om coronaviruset. Göteborg: SOM-institutet.
- Weissenbilder, M. (2020). *EU-opinion i Sverige*. SOM-rapport 2020:13. Göteborg: SOM-institutet.

SOM-undersökningen om coronaviruset 2020

SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomför varje år sedan 1986 de nationella SOM-undersökningarna. Syftet med undersökningarna är att kartlägga svensk opinion och belysa hur svenska folkets vanor och attityder förändras över tid. SOM-institutet är en centrumbildning vid Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG) och är sedan 2017 även inrättat som en fakultetsgemensam forskningsinfrastruktur vid samhällsvetenskapliga fakulteten, Göteborgs universitet. SOM-institutets undersökningar genomförs i samverkan med forskare från olika discipliner, främst inom samhällsvetenskap.

I samband med utbrottet av den omfattande coronapandemin genomförde SOM-institutet en specialundersökning – SOM-undersökningen om coronaviruset 2020. Undersökningen skickades ut till ett systematiskt sannolikhetsurval av den svenska befolkningen. Urvalsramen innefattade alla svenska och utländska medborgare med sin primära adress i Sverige och som är mellan 16 och 85 år. Det totala urvalet om 6 000 personer delades in i tre jämnstora grupper vilka fick formulären tillsänt sig vid tre olika datum, för att på så vis fånga en längre period av coronavirusets konsekvenser. Våg 1 skickades ut den 14 april 2020, våg 2 den 27 april 2020 och våg 3 den 11 maj 2020. Under fältperioden genomfördes en serie påminnelser via post och SMS. Fältarbetet avslutades 28 juni 2020. Formuläret innehöll 16 sidor med frågor.

SOM-undersökningen om coronaviruset genomfördes med både pappers- och webbenkäter i samarbete med *Institutet för Kvalitetsindikatorer (Indikator)*. Indikator svarade för utskick av pappersformulär och påminnelser, datauppläggning samt administration av webbenkät och sms-påminnelser. Papperssvaren lästes av optiskt med hjälp av en scanner. SOM-institutet har stått för framtagning av frågeformulär och annat informationsmaterial samt kodning av öppna svar och iordningställande av den slutgiltiga datamängden inklusive variabler för öppna frågor och särskilt byggda variabler.²

Svarsfrekvens och representativitet

Av det ursprungliga urvalet på totalt 6 000 personer var det 2 549 personer som besvarade och skickade in formuläret vilket motsvarar en nettosvarsfrekvens på 44 procent³. Ungefär en tredjedel av svaren kom in via webben. Det är en fördubbling av andel webbsvar jämfört med den nationella SOM-undersökningen 2019. Enligt utvärderingar så har dock inte svars kvaliteten påverkats av den ökade andelen webbsvar. Vilka som svarar och vilka som inte svarar på en frågeundersökning har betydelse för tolkningen av undersökningens resultat.

² Ansvariga forskare för undersökningen har varit Ulrika Andersson och Anders Carlander.

Undersökningsledare har varit Klara Wärnlöf Bové, tillsammans med biträdande undersökningsledare Elisabeth Falk, Frida Sandelin och Marcus Weissenbilder.

³ I nettosvarsfrekvensen har det så kallade naturliga bortfallet, motsvarande 3 procent, definierats bort Se vidare tabell 2.

Analyser visar att den demografiska representativiteten i svarsgruppen är relativt god. Representativiteten avseende kön och ålder samt födelse-land är däremot något skev. Män, yngre personer samt människor födda i utomeuropeiska länder tillhör de grupper som är sämre representerade bland de svarande. Jämfört med den nationella SOM-undersökningen 2019 är det framför allt en mindre andel män som svarade på SOM-undersökningen om coronaviruset 2020.⁴

Tabell 2 Svarefrekvens och bortfall i SOM-undersökningen om coronaviruset 2020

Bruttourval	6 000
Naturligt bortfall	178
Nettourval	5 822
Antal svarande	2 549
Svarsandel (netto)	44 %

Kommentar: Med naturligt bortfall avses adress okänd, avflyttad; bortrest under fältperioden; bosatt/studerar/arbetar utomlands; ej svensktalande; sjuk, institutionell vård; fysiskt eller mentalt oförmögen att svara, ej kommunicerbar; avliden.

Procentskattningar och felmarginaler

SOM-undersökningarna bygger på ett slumpmässigt urval av den svenska befolkningen 16–85 år. Resultat från sådana urvalsundersökningar är alltid förknippade med en osäkerhet som kan uttryckas i form av en felmarginal. Med hjälp av en felmarginal går det att beräkna ett konfidensintervall kring till exempel en procentskattning. Vi kan förvänta oss att procenttalet för hela populationen befinner sig inom konfidensintervallet i 95 fall av 100 i en tänkt situation med många upprepade mätningar. Att vara medveten om felmarginalen gör att vi lättare undviker att dra slutsatser om förändringar eller gruppskillnader som enbart beror på slumpen. Tabellen nedan ger några exempel på hur stor felmarginalen är vid olika gruppstorlekar och procentskattningar.

Tabell 3 Lathund för procentskattningar vid olika gruppstorlekar (felmarginaler och procentenheter)

Skattning	100	200	400	800	1 000	2 000
50 procent	±9,8	±6,9	±4,9	±3,5	±3,1	±2,2
30 procent	±9,0	±6,4	±4,5	±3,2	±2,8	±2,0
10 procent	±5,9	±4,2	±2,9	±2,1	±1,9	±1,3
6 procent	±4,7	±3,3	±2,3	±1,6	±1,5	±1,0
2 procent	±2,7	±1,9	±1,4	±1,0	±0,9	±0,6

⁴ För en mer detaljerad redovisning, se metodrapporten om SOM-undersökningen om coronaviruset 2020 på www.gu.se/som/corona.

Avrapportering av resultat från den extrainsatta SOM-undersökningen om coronaviruset som genomfördes under april, maj och juni 2020. SOM-institutet vid Göteborgs universitet har genomfört årligen återkommande samhälls- och opinionsundersökningar sedan 1986.

SOM-institutet | Seminariegatan 1B | Box 710, 405 30 Göteborg
031 786 3300 | info@som.gu.se | www.gu.se/som-institutet

